

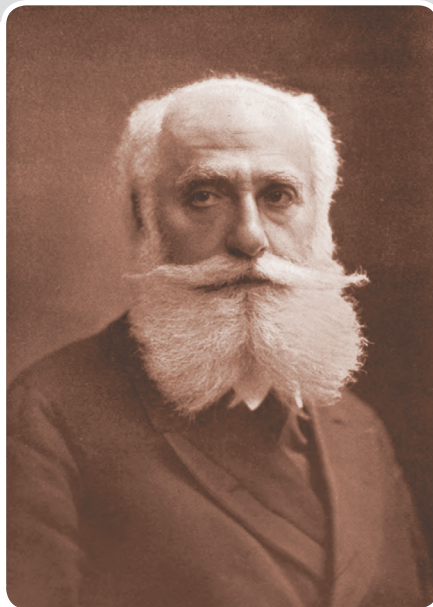
A zsidó sportmozgalom születése

A TEST TUDATOS EDZÉSE TIPIKUSAN NAGYVÁROSI JELENSÉG, S MINT ILYEN, MAGYARORSZÁGON AZ ELSŐ ÉVTIZEDEKBEN JÓRÉSZE BUDAPESTEN ALAKULT KI PEZSGÓ SPORTÉLET. BÁR A SPORTOLÓK SZÁRMAZÁSÁRÓL NEM MARADT FENT NAGYSZÁMÚ, STATISZTIKAILAG ÉRTELMEZHETŐ ADAT, FELTÉTELEZHETŐ, HOGY A ZSIDÓK – HA NEM IS NAGYMÉRTÉKBEN – DE BUDAPESTI ARÁNYUKAT IS FELÜLRÉPREZENTÁLÓAN VETTEK RÉSZT A SPORTÉLETBEN. EZ ÖSSZEFÜGG A ZSIDÓSÁG POLGÁRI RÉTEGEINEK SOKSZOR TUDATOSAN VÁLLALT MODERNIZÁCIÓS SZEREPÉVEL, A NAGYVÁROSI ÉLETFORMA KÖVETÉSÉVEL, DE AZ ASSZIMILÁCIÓVAL IS. HISZEN A ZSIDÓK A SPORTEGYESÜLETEKBEN EGYENRANGÚ FÉLKÉNT, EGYÜTT SPORTOLHATTAK KERESZTÉNY TÁRSAIKKAL, VAGYIS A SPORT EGYFAJTA „EMANCIPÁCIÓS-ASSZIMILÁCIÓS TEREPNEK” IS BIZONYULT.

A sportegyesületek azonban nem voltak teljesen nyitott szervezetek. A relatív magas tagdíj távol tartotta a szegényebbeket, de volt olyan klub is, ahová nem engedtek be zsidókat. Ez vezetett az MTK 1888-as megalapításához is: a Nemzeti Torna Egylet atletizálni vágyó zsidó sportolóinak nem lehetett esélyük, hogy belépjenek a zárt, keresztény és arisztokratikus szellemiségű Magyar Atlétikai Clubba. Ugyan a klub tagjai, vezetői között mindig is voltak keresztények (mint például első elnökük, Szekrényessy Kálmán), a sajátos, kényszerzülte alapítás is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az MTK sosem volt deklaráltan zsidó klub. Ugyanakkor a kék-fehéreket a klub környezete, de maguk a szurkolói is kvázi zsidó klubként azonosította (ennek különös jelentősége volt a szocializmus időszakában, amikor az MTK-val való azonosulás lényegében a zsidó identitás megélésnek egyetlen lehetősége volt).

Néhány sportegyesület azonban egyértelműen deklarálta zsidósághoz való viszonyát. Az 1890-es években sorra alakultak zsidó sportegyesületek, főként Csehországban és Németországban, az áttörést azonban a pesti születésű Max Nordau cionista vezető hozta el. Kiindulópontja az volt, hogy az antiszemitáknak lényegében igaza van, amikor testileg gyengének látják a zsidókat, ebből azonban van kiút: a testi regeneráció. A Muskel-Judentum eszméjét hirdető Max Nordau úgy vélte, hogy a zsidók az elnyomás, a gettóba zártság miatt gyengéek, félszgek, amin a sport segítségével lehet változtatni.

Az 1903-as, 6. bázeli cionista kongresszuson a Berlini Bar Kochba javaslatára megalakult a Jü-

Max Nordau volt az izomzsidóság eszményének megalakítója, lényegében ő inspirálta a zsidó sportmozgalom születését.
A fotó forrása: habell.hathirtud.com

dische Turnerschaft, s ezután sorra alakultak – főként Közép-Európában – a cionista sportklubok. Ezek tagjai általában kék-fehér, Dávid-csillogos mezt viseltek, egyesületüknek legtöbbször a zsidó múltat idéző (Makkabi, Hasmonea, Bar Kochba), vagy büszkeséget, bátorságot sugárzó (Hakoah, Hagibor), héber nevet adtak.

A századfordulón a magyarországi cionistáknak nem volt könnyű dolguk, hiszen egy olyan, az asszimiláció iránt mélyen elkötelezett közegben igyekeztek híveket toborozni, amely sokszor ellenségesen viszonyult a mozgalomhoz.

„Amikor megkezdtük munkánkat, a magyar zsidóság még csak »izraelita« volt, a »zsidó« név a zsidóságon belül is szégyennévének számított, mi szereztük vissza öntudattal és őszinte hitvallással a zsidóság számára a zsidó név becsületét.” – emlékezett vissza évtizedekkel később a mozgalom születésére Kahan Nison, a cionista szövetség egyik előljárója. 1902-ben, ilyen körülmények között alakult meg a Magyar Zsidó Ifjak Egyesülete, majd egy évre rá a Makkabea diákegyesületet, melyhez hamarosan csatlakozott Dömény Lajos joghallgató is. Dömény egy vállaltan zsidó, sőt zsidó nevű sportegyesületet akart alapítani a Makkabea keretein belül, a Zsidó Torna Club alapszabályát azonban a hatóság nem fogadta el, hiszen a név felekezeti jellegre utalt. Az alapítók ezért arra törekedtek, hogy semleges név mellett megóvják a klub zsidó jellegét. Így választották a Vívó és Atlétikai Clubot, vagyis VAC-ot, mivel „a kezdőbetűk, egyes összetétel mellett mogendovidot adnak”.

E sajátos szimbolika is jelzi, hogy a klub eszmeisége mintegy antitézise volt az MTK-énak: a VAC címerében viselte a Dávid csillagot, az MTK a nevében a magyar jelzőt. Jellemző, ahogy a VAC jubileumi, 15. kongresszusán, az antiszemita pogromok kellős közepén, 1920-ban Beregi Benjámin, a VAC egyik alapító tagja kijelentette: „A VAC fellépésével megszűnt az az anomália, hogy valamilyen sportegyletet tagjai miatt zsidónak

mondjanak lekcisnylésből vagy gúnyból, mert íme előállt a Vívó és Atlétikai Club és azt mondta, vállalom a zsidó nevet, sőt nemcsak vállalom, hanem tágult tüdővel kiáltom oda a magyar társadalomnak: aki zsidó erőt és zsidó csapatot akar látni, idenezzen reánk, akik semmiből, csupán a szívből és egy szimbólumból valódi erőforrást teremtettünk” A klub azonban egy olyan eszme propagálására született, amelyet a zsidó társadalom többsége elutasított, s ez alapjaiban határozta meg támogatottságukat. Nem meglepő így az sem, hogy a VAC és a hitközség viszonya állandóan feszült volt, még akkor is, amikor a klub kvázi hitközségi irányítás alá került.

A VAC aranykora, mint a legtöbb cionista klubé, a húszas évek első felére tehető, legalábbis ami a leginkább reflektorfénybe kerülő sportágat, a labdarúgást illeti. Ugyan nagy tömegek nem látogatták a többnyire a Lóversenytéren megrendezésre kerülő mérkőzéseit, de néhány évig így is stabil tagjai voltak az élvonalnak. Nem értek el olyan sikereket, mint a nemzetközi hírnevet szerzett Makkabi Brno, vagy az első osztrák profi bajnokságot megnyerő Hakoah Wien, de több sportágban is számottevő eredményeket tudtak felmutatni. Legismertebb sportolói a más klubszínekben olimpiai bajnokságot nyert Keleti Ágnes és Kabos Endre voltak, de több vízi- és kézilabdázója, tornásza és asztaliteniszezője is a sportág magyar, sőt nemzetközi élvonalába tartozott.

